

4 mei comité
Haarlem Oost

Voorwoord

Voor u ligt een geschenk namens het 4 mei Comité Haarlem Oost. Een zeer waardevol geschenk in het kader van 80 jaar vrijheid, waarin u een beeld krijgt van hoe wij de afgelopen 36 jaar de 4 mei herdenking hebben uitgevoerd. Zoals u zult zien is er veel veranderd en tegelijkertijd ook eigenlijk helemaal niets.

Herdenken doen we namelijk niet zomaar, het is een bewuste keuze om ons respect en onze dankbaarheid te kunnen tonen aan hen die voor ons hebben gestreden in de Tweede Wereldoorlog zodat wij in vrijheid mogen leven.

In alle jaren hebben wij het doel gehad om de waarde van herdenken door te geven aan de jeugd, ze daadwerkelijk een rol te geven in dit moment. Bewustwording creëren dat vrijheid niet zo vanzelfsprekend is. Wij mochten op diverse locaties, kerk, school en verzorgingstehuis in Haarlem Oost met jong en oud deze belangrijke dag, samen beleven. Waarna we in een stille tocht richting het oorlogsmonument liepen om daar in de 2 minuten stilte ons respect te tonen.

U zult begrijpen dat wij, als huidig comité, onze dank willen uitspreken aan de vele, vele mensen die in al die jaren zich hebben ingezet voor deze herdenking.

Wij hopen dat wij dit nog vele jaren in vrijheid samen met u mogen doen.

Maria Hoed, voorzitter 4 mei comité Haarlem Oost

Het monument

Het oorlogsmonument Haarlem Oost is opgericht ter nagedachtenis aan alle medeburgers die tijdens de bezettingsjaren door oorlogshandelingen om het leven kwamen. Onder hen 105 militairen en koopvaarders.

In de meidagen van 1940 sneuvelden 48 militairen uit Haarlem bij de verdediging van Nederland tegen de bezetter aan de Grebbelinie en elders. In de daarop volgende jaren gaven nog eens 88 Haarlemmers hun leven, in militaire dienst of bij de koopvaardij. De koopvaardij speelde in oorlogstijd een cruciale rol bij transport en bevoorrading. In opdracht van de Nederlandse regering in Londen namen zo'n 640 zeeschepen en ruim 200 kustvaarders deel. Er gingen 387 schepen verloren.

Oprichting

De oprichting van het gedenkteken was een initiatief van de burgerij.

Het monument is onthuld op 26 maart 1989. Dat is de plaats waar vanaf die datum jaarlijks een herdenking plaatsvindt, op 4 mei om 20.00 uur.

Het monument werd op 23 maart 1989 onthuld door de Burgermeester van Haarlem, Mw. mr. Elizabeth Schmitz

Herdenkingsbijeenkomsten

Vanaf 1989 vindt er jaarlijks op 4 mei een herdenking plaats bij het monument.

Het is een traditie dat de herdenking bij het monument voorafgegaan wordt door een herdenkingsbijeenkomst die om 19.00 uur begint.

Aanvankelijk werd deze plechtigheid gehouden in de Pastoor van Arskerk aan het Prinses Beatrixplein.

Na een jaar vanuit de gymzaal van basisschool de viersprong, vinden vanaf 2007 de herdenkingsbijeenkomsten plaats in het Reinaladahuis. Eerst in het restaurant, maar dat bleek te klein, de laatste jaren in het atrium.

Tijdens de herdenkingsbijeenkomsten worden korte toespraken gehouden en gedichten voorgelezen, afgewisseld met liederen van koren, instrumentaal of solo.

Herdenkingsbijeenkomst in de gymzaal van Viersprong.

Hieronder en volgende pagina's, een bloemlezing van foto's en bijdragen van recente jaren.

Hierbij zijn enkele sprekers, zangers en koren benoemd die jaren achtereen een bijdrage hebben geleverd aan de bijeenkomsten. Er waren er echter zeer vele bijdragen en ook hulp, vooral achter de schermen, in welke vorm dan ook.

De bewoners zingen met het
Reinaldakoor:

Het koor van Apostolisch Genootschap

Hanny Hazelaar heeft jarenlang eigen
gedichten voorgedragen.

Wim Groenhart draagt al jaren een
eigen gedicht voor

Paul Marcelje zingt een lied
(basisschool de Viersprong)

Maria Hoed
Voorzitter 4 mei Comité Haarlem Oost

Voor hen

Voor hen die leefden voor mijn tijd,
voor hen die droomden ondanks strijd,
voor hen die ik moest laten gaan,
voor hen blijf ik nu even staan...

En niemand hoort die ene naam,
die 'k fluister als we samen staan,
de zachte woorden die ik zeg...
En samen gaan we weer op weg.

H. Reinold / Apostolisch Genootschap

Verzet

*De oorlog duurde zo lang, zo lang
In die vijf jaren was ik altijd bang*

*Ik was nog maar een kind van negen
De "moffen", ja, zo heetten zij
In onze straat kwam ik ze tegen
Door hen waren we niet vrij*

*Als ik er eentje tegenkwam
Keek ik hem niet aan
Want ik was bang
Voor pet en pak en harde stappen
Me mee zou nemen en op zou pakken*

*In onze school kon ik niet komen
Daar bleken nu soldaten te wonen
Soms moest ik naar het huis van mijn juf
Om huiswerk op te halen,
want na de oorlog wilden we niet falen*

*Een keer vroeg een soldaat naar "Die Schule"
Door angst en schrik schudde ik heftig van nee
Dat was mijn enige daad van verzet
Of hoe je dat ook wil noemen*

*De oorlog duurde zo lang, zo lang
Al die vijf jaren was ik altijd bang, zo bang.*

© Hanny Hazelaar 2018

"Niet opgelet"

*Ik had gewoon niet opgelet
Niet nagedacht. Me niet verzet
Toen vrijheid slinks werd ingeperkt
Ik had het druk, heb niets gemerkt*

*Zo slopen leugens langzaam binnen
Wist dictatuur terrein te winnen
En bleken dialoog en overleg
Monddood gemaakt, gemuikorfd, weg*

*Wie denkt, het zal mijn tijd wel duren
Raakt stap voor stap z'n vrijheid kwijt
Democratie moet het bezuren
Waar onverdraagzaamheid gedijt*

*Dan kan het zomaar weer gebeuren:
Alle kritiek de mond gesnoerd
Je leuke burens weggevoerd
Vervolging in wetten vastgelegd*

*Omdat ik niet had opgelet
Geen néé gezegd
Mijn niet verzet...*

© Wim Groenhart
2018

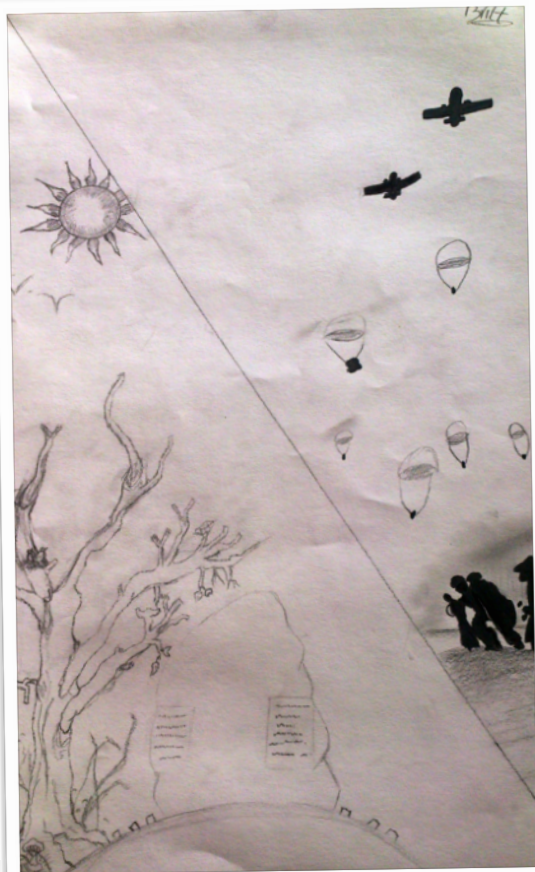
Reinoldakoor zingt:

"Alles wat ademt" van Rob de Nijs

*Vrede is ver, verder dan ooit,
zo dicht bij huis rusten de wapens nooit.
Wat heeft de angst met ons gedaan?
Laat alles wat ademt in vrede bestaan.*

*Macht speelt met macht een dodelijk spel,
bang voor elkaar dreigen ze met de hel.
Leer nu of nooit samen te gaan,
laat alles wat ademt in vrede bestaan,
alles wat ademt in vrede bestaan.*

*Hoe vreemd ook de taal, je kunt hem verstaan,
laat alles wat ademt in vrede bestaan,
alles wat ademt in vrede bestaan.*

Hetzelfde gevoel

Alisa Botharova, Haarlem College, B2C

80 jaar vrijheid, het voelt zo normaal.
de meesten weten geen leven,
zonder hun eigen taal.

Er zijn altijd slechte mensen,
die willen jouw rust.
Zo gaan ze van je halen,
je vrijheid en je taal.

Ik wist niet vóór de oorlog,
hoe voelt het zonder vrijheid.
Maar nu voel ik bijna hetzelfde,
als die mensen 80 jaar geleden.

Ze willen mijn taal, mijn land en mijn leven.
Ze willen dat ik ga mijn moeder vergeten.

Ook mensen uit die tijd, 80 jaar geleden.
Ik wist niet hoe zuur is het leven,
zonder vrijheid, blauwe lucht en de vogels,
in plaats van de bomen.

Dus ben ik heel dankbaar aan mensen die vechten.
Die vechten voor vrijheid, nu en al die jaren geleden.

“Een wereld van oorlog”

*In de wereld van steen en lawaai, verloren,
stemmen fluisteren tussen de bomen.
Soldaten dragen een last van verdriet.
Familie en vrienden hebben elkaar verloren in de strijd.
Een droom verloren,
een leven verward.
Gevoelens van angst en honger blijven.
Niemand luistert naar het schreeuwen van pijn.
In deze wereld elkaar vergeten.
In een wereld waar het hart verlangt naar licht.*

Danial Ahmad ISK Haarlem, klas 3a

Hierboven de enkele van
de vele inzendingen van
2025.

Corona

Het jaar 2020 en 2021 moesten we vanwege Corona op zoek naar een andere vorm van herdenken, geen samenkomst in het Atrium. Bij het monument werd er in de middag elk kwartier een krans gelegd bij het monument. Vaak vergezeld van een korte toespraak of gedicht.

Toen en nu

Toen had de vijand een gezicht
Kwam met geweren en kanonnen
Het leven door geweld ontwricht
Vijf jaar onvrijheid was begonnen

Nu maakt iets anders ons onvrij
Verborgen in onzichtbaarheid
Schept afstand tussen jou en mij
Brengt angst, verdriet, onzekerheid

Maar 't zal de strijd verliezen
Als wij voor "samen" kiezen

Wim Groenhart
Mei 2020

Weer is het de vierde mei
Een dag om te gedenken
de mensen die zijn doodgegaan
door onderdrukking en terreur.
Door anderen hen aangedaan

Ook nu weer, jaren na de oorlog
Mogen wij geen mens ontmoeten.
Wij geven niemand meer een hand.
Geen kus om iemand te begroeten

Het virus heeft een mooie naam
Corona klinkt als een mooie bloem
Maar als je ziet wat het kan doen!
Word je bang voor jezelf
En voor je vrienden
Daarom blijf ik lekker thuis
En hoop dat het me niet kan vinden.

Ik loop met een bocht om mensen heen
en wacht op betere tijden.
Kom, recht je rug en vier vijf mei
Geloof me, dat virus gaat vast
wel weer voorbij!

© Hanny Hazelaar

Lustrums

De jaren 2009 en 2019 bestond het monument respectievelijk 20 en 30 jaar. In 2009 is er een kleine brochure uitgegeven, tevens het programma, met verhalen over de koopvaardij in oorlogstijd.

In 2019 is er een herdenkingspin uitgegeven, geïnspireerd op het monument.

Stille tocht

Een vast onderdeel van de herdenking is de stille tocht. Aanvankelijk vanuit de Pastoor van Arskerk, was het een eind lopen om tijdig bij het monument te zijn. Begeleid door de Damiate Band en vooraf gegaan door de voorzitter. en kransen, die gedragen worden door de Scouts van Dorus en Doortje Rijkers.

De eerste foto's met het "oude Reinaldapark" als achtergrond.

Herdenken om 20.00 uur

Al lang van te voren staat de erewacht bij het monument. Vanuit de verte is de trom te horen als de stoet bij het monument arriveert en de toeschouwers ook toestromen.

Iedereen heeft zijn plaats. Het wordt 20.00 uur. De lantaarnpalen gaan aan. Kerkklokken verstommen. De trompettist blaast het "geeft acht" en de "last post". Het blijft twee minuten stil...

Het Wilhelmus wordt gespeeld en meegezongen vanuit het publiek.

De kransen worden vastgehouden en gepresenteerd door de scouting. Eén voor één worden ze afgeroepen en bij het monument geplaatst. Daarna kan iedereen in een defilé om het monument om eer brengen.

"zien is gedenken en gedenken is het stellen van een daad"

Staat er te lezen op het monument.

Over het Monument

Vorm en materiaal

Het oorlogsmonument in Haarlem is een grote stenen formatie met daarop drie plaquettes. Op twee van deze drie plaquettes bevinden zich de namen van 136 inwoners van de gemeente die door oorlogshandelingen om het leven zijn gekomen.

Teksten

De tekst op de eerste plaquette luidt:

'OPGEDRAGEN AAN STADGENOTEN
– MILITAIREN EN KOOPVAARDERS –
DIE IN 1940-1945 HUN LEVEN GAVEN
VOOR ONZE VRIJHEID'.

Daaronder:

zien is gedenken en gedenken
is het stellen van een daad.

Talmoed

De tekst op de tweede plaquette luidt:

'MOED OVERWINT HET GEWELD'.

Onder deze tekst staan namen van omgekomen medeburgers.

De tekst op de derde plaquette luidt:

'DANKBAARHEID EN RESPECT
ZIJN DE HERINNERINGEN VAN HET HART'.

Onder deze tekst staan namen van omgekomen medeburgers.

Symboliek

'Het oorlogsmonument in het Reinaldapark is gezocht in de natuur, niet gecreëerd door een beeldend kunstenaar'.

De lijst met namen bleek niet compleet: op 4 mei 1995 is een lijst met 24 namen toegevoegd.

In juli 2011 werd het monument beklad. De vorige opknopbeurt is betaald door het Haarlemse 4 en 5 mei Comité.

Deze brochure is gemaakt naar aanleiding van

De gemeente Haarlem heeft een bedrag beschikbaar gesteld om hier op gepaste wijze aandacht aan te besteden.

Het 4 mei comité Haarlem Oost organiseert voor de 36e keer de herdenking en met deze brochure wordt een recente terugblik gegeven op de recente herdenkingen.

Samengesteld en opgemaakt april 2025,
namens het 4 mei comité Haarlem Oost, door
Hans Vermeij, met dank aan Cees Evers voor de foto's.

Dit monument werd op 23 Maart 1989 onthuld door de
Burgermeester van Haarlem en is in 2019 geadopteerd
door Scouting Dorus en Doortje Rijkers

